

ЕКОНОМІКА

ECONOMICS

Забчук Галина, Іващук Ольга. Ризики банківської системи України в умовах воєнного стану. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Випуск 1-2. С. 50-61.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2022.01-02.050>

УДК 336.71

JEL Classification E51, E58, G21

Забчук Галина

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: halynakv@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5443-1656

Іващук Ольга

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: ogaoolga@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3997-9394

РИЗИКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація

Вступ. В статті розглянуто особливості проявів кредитних, ринкових та валютних ризиків, ризиків ліквідності та ризиків «провалів держави» для функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану. Запропоновано рекомендації щодо мінімізації існуючих ризиків та відновлення функціональності банківської системи в контексті виконання функцій фінансового посередництва.

Методи. В статті використано традиційні методи наукового пізнання. Зокрема для дослідження основних тенденцій ризиків банківської діяльності в умовах воєнного стану використано методи аналізу та синтезу, а також графічний метод для візуалізації і порівняння тенденцій тих чи інших показників. Для формування рекомендацій щодо мінімізації банківських ризиків під час воєнного стану використано методи узагальнення та абстрагування.

Результати. В ході дослідження доведено, що кредитний ризик в умовах воєнного стану є мінімальним для банківської системи України, оскільки внаслідок неефективної грошово-кредитної політики кредитне навантаження на національну економіку є мінімальним і недостатнім для її відновлення. Обґрунтовано негативний вплив валютних і ринкових ризиків на функціонування банківської системи України. Доведено, що внаслідок використання монетарного режиму інфляційного таргетування банківська система України втратила

здатність до реалізації інвестиційної функції та функцій фінансового посередництва в цілому.

Перспективи. Внаслідок воєнного стану та негативних очікувань економічних агентів короткостроковість депозитної бази банків зростатиме, а обсяги депозитів зменшуватимуться, що може призвести до кризи ліквідності банківської системи, однак безперерійне функціонування банківської системи України в частині розрахунково-касового обслуговування буде збережено за рахунок високого рівня концентрації капіталу та банківських активів у власності держави. З метою мінімізації негативного впливу банківських ризиків НБУ варто вдатися до використання механізмів цільового дешевого довгострокового рефінансування банків під конкретні програми економічного розвитку, що дозволить відновити посередницькі функції банківської системи.

Ключові слова: кредитний ризик, валютний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик, ризик «провалів держави», рефінансування, кредитування, грошово-кредитна політика.

Вступ.

Спровокована Російською Федерацією війна проти України ще в 2014 році несла суттєві ризики для функціонування національної банківської систем, які значно посилилися після повномасштабної агресії у лютому 2022 року. Відтак, в ситуації особливого періоду та воєнного стану увагу науковців привертають здебільшого традиційні ризики банківської діяльності, зокрема кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний та валютні ризики. Однак, на наш погляд, дослідження ризиків банківської системи України в умовах воєнного стану повинно бути значно ширшим, а ніж оцінка балансів банків на предмет не дотримання тих чи інших нормативів або коефіцієнтів банківської діяльності, адже в умовах різкої і масштабної зміни макроекономічної та політичної ситуації в країні рівень впливу банківських ризиків на функціонування банківської системи визначається ефективністю прийняття управлінських рішень на рівні як конкретного банку, так і Національного банку України та Кабінету Міністрів України. Тобто окрім традиційних банківських ризиків доцільно звертати увагу на системний ризик, а особливо на факти так званих «провалів ринку» і «провалів держави». Врахування окреслених вище ризиків функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану є актуальним питанням для теорії і практики банківської справи, зокрема в контексті формування підґрунтя для поствоєнного відновлення національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблематика банківських ризиків на всіх етапах економічного циклу є актуальною, тому знайшла своє відображення у багатьох наукових працях українських та зарубіжних вчених, серед яких варто відмітити наступних: Бергер А., Деміргюч-Кант А., Мошіріан Ф., Саундерс А. [1]; Боднар О.А., Тішечкіна К.В., Іваненко Г.Ю. [2]; Волкова В.В., Власенко О.С. [3]; Коваленко В.В. [4]; Корват О.В., Шаповалова А.Ю. [5];

Косов А.С. [6]; Ларіонова К.Л., Донченко Т.В. [7]; Міхалач Р., Бодіслав Д. [8]; Охрименко І.Б., Ярошенко С.С. [9]; Покатаєва О.В., Славкіна М.А. [10]; Прасолова С.П. [11]; Фартон Д., Мартін А. [12]; Хаас Дж. [13] та ін. Разом з тим потрібно відзначити, що невіршеними частинами проблеми залишаються питання оцінки та управління ризиками банківської системи в період воєнного стану в Україні.

Мета.

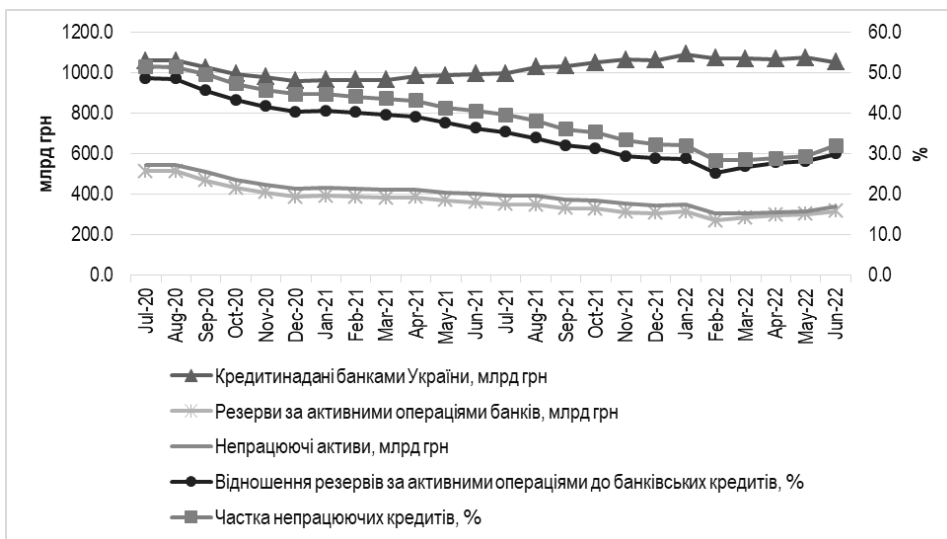
Метою статті є аналіз ризиків функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану та формування пропозицій щодо їх мінімізації.

Методологія дослідження.

В статті використано традиційні методи наукового пізнання. Зокрема для дослідження основних тенденцій ризиків банківської діяльності в умовах воєнного стану використано методи аналізу та синтезу, а також графічний метод для візуалізації і порівняння тенденцій тих чи інших показників. Для формування рекомендацій щодо мінімізації банківських ризиків під час воєнного стану використано методи узагальнення та абстрагування.

Результати.

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року мала значний негативний вплив, в першу чергу, на очікування економічних агентів, та в цілому на функціонування національної економіки, що безумовно негативно позначилося на розвитку вітчизняної банківської системи. Враховуючи воєнні загрози та функціонування економіки в умовах воєнного стану, кредитний ризик можна вважати одним із основних ризиків банківської діяльності, адже окупація частини території, пошкодження або повне знищення підприємств, зростання безробіття мали б призвести до швидкого зростання проблемної заборгованості і, як наслідок, до збільшення відрахувань до резервів за кредитними операціями, що відноситься до витрат банків (рис. 1).

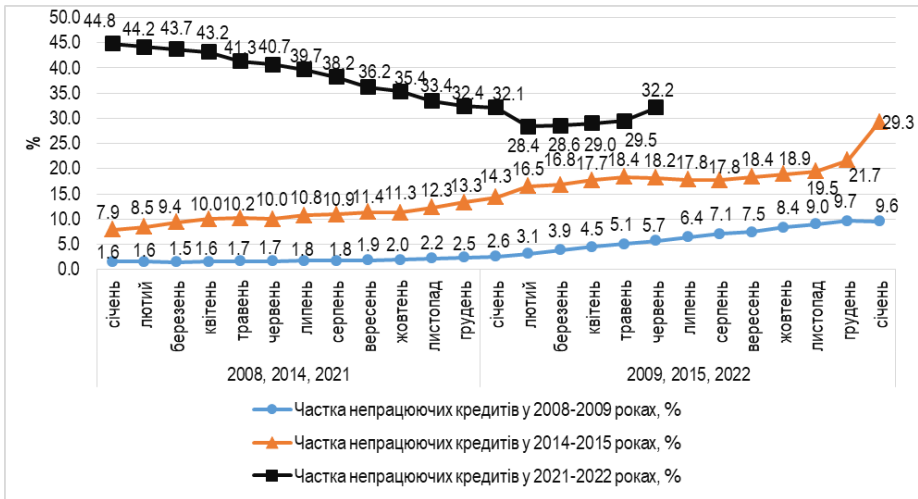

Рис. 1. Динаміка деяких показників кредитного ризику банківської системи України за липень 2020-червень 2022 року

*Розраховано автором за даними НБУ [14]

Як свідчать дані рисунку 1, дійсно в період з лютого по липень 2020 року обсяги банківського кредитування національної економіки уповільнилися, а обсяги банківських резервів за кредитними операціями та обсяги непрацюючих активів банків почали зростати. Особливо варто відмітити зростання відношення резервів за активними операціями до банківських кредитів (з 25,3% станом на лютий 2022 року до 30,0% станом на червень 2022 року) та частки непрацюючих кредитів у банківських кредитах (з 28,4% станом на лютий 2022 року до 32,2% станом на червень 2022 року). Однак такі тенденції не можна вважати суттєвими в порівнянні з іншими двома шоками на кредитному ринку (рис. 2) внаслідок світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 років та економічної кризи 2014-2015 років спровокованої анексією Криму та окупацією Донбасу Росією.

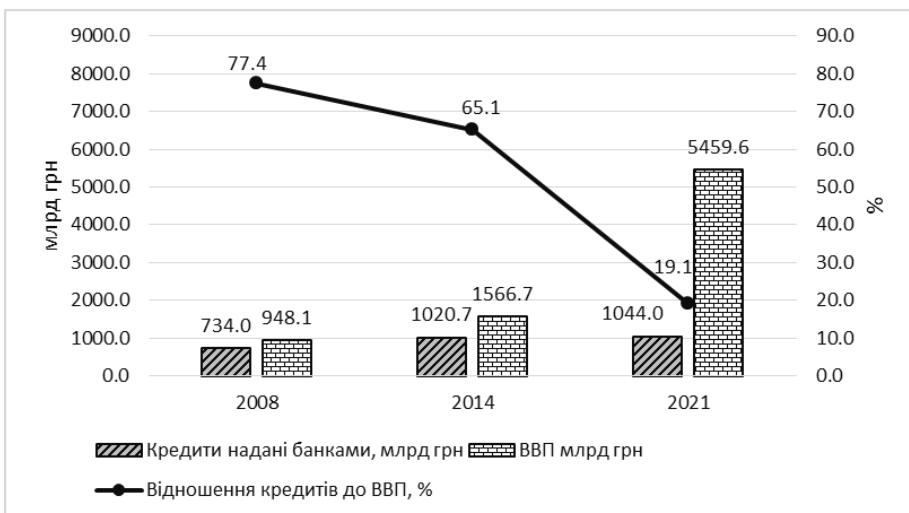
Дані рисунку 2 свідчать, що в період повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, тобто найбільшого шоку для національної економіки за роки незалежності, темп зростання частки непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банківської системи є досить низьким, адже в червні 2022 року частка непрацюючих кредитів становила 32,2%, тоді як в лютому 28,4%, що лише на 3,8 % більше. Однак, потрібно зауважити, що в січні 2022 року частка непрацюючих кредитів складала 32,1%, а відтак зростання непрацюючих кредитів внаслідок повномасштабної війни є мінімальним.

Рис. 2. Динаміка частки непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банківської системи України в період кризових явищ в національній економіці

*Розраховано автором за даними НБУ [14]

Зовсім інша ситуація спостерігалася в період світової економічної кризи, яка в Україні проявилася у вересні 2008 року після інформаційної атаки на Промінвест банк, тоді станом на вересень 2008 року частка непрацюючих кредитів складала лише 1,9%, а станом на грудень 2009 року – 9,7%, тобто обсяг проблемних кредитів зріс на 7,8%. В період економічної кризи 2014-2015 років було зафіксоване найбільше зростання непрацюючих кредитів з 7,9% станом на січень 2014 року до 29,3% станом на січень 2016 року. Наведені дані, дають підстави стверджувати, що в період повномасштабної війни з Російською Федерацією кредитний ризик для банківської системи є мінімальним, оскільки кредитне навантаження на економіку в 2022 році (порівняно з 2008 та 2014 роками) також є мінімальним (рис. 3).

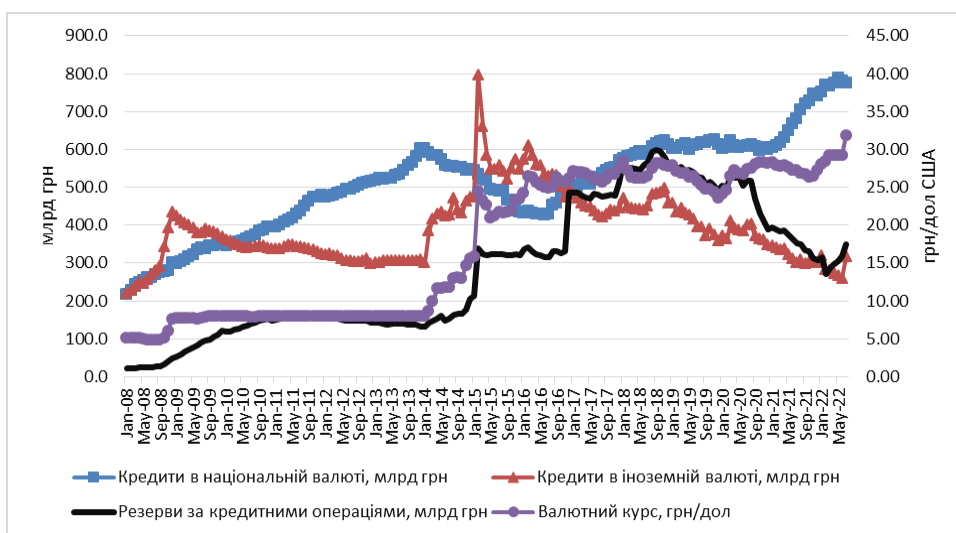

Рис. 3. Кредитне навантаження на ВВП України у 2008, 2014 та 2021 роках

*Розраховано автором за даними НБУ [14] та Державної служби статистики України [15]

Як свідчать дані рисунку 3, відношення кредитів наданих банками до ВВП у 2008 році складало 77,4%, а вже в 2021 році лише 19,1%, тобто обсяг кредитного навантаження на економіку зменшився в чотири рази. Відтак, враховуючи наведені дані, можемо зробити висновок про те, що ймовірність виникнення кредитного ризику була значно вищою в 2008 і 2014 роках, ніж в 2021 році, про це свідчать також показники зростання проблемної заборгованості. Окрім цього, варто відмітити так звані «провали держави», адже впровадження монетарного режиму інфляційного таргетування в кінцевому підсумку призвело до того, що обсяг банківських кредитів наданих в економіку з 2014 року по 2021 рік зріс лише на 24 млрд грн, що ставить під великий сумнів ефективності монетарної політики, яка спрямована на досягнення фінансової стабільності шляхом суттєвого зменшення обсягу кредитного навантаження на економіку. На наш погляд, в умовах кризових явищ в економіці, стагнації економіки та війни, саме кредитні ресурси повинні стати локомотивом для відновлення економічного зростання, а не емісійне фінансування державного бюджету.

Враховуючи історичні аспекти розвитку банківської системи України кредитний ризик є взаємозалежним із валютним ризиком та ризиком ліквідності. Так, однією із основних причин зростання кредитних ризиків у 2008-2009 та 2014-2015 роках є девальвація курсу національної валюти (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка кредитів наданих банками в економіку України у національній та іноземній валютах, резервів за активними операціями та валютного курсу у 2008-2022 роках

*Розраховано автором за даними НБУ [14]

Дані рисунку 4 свідчать, що в період світової фінансової кризи 2008-2009 років та економічної кризи 2014-2015 років обсяг банківських кредитів наданих в іноземній валюті в гривневому еквіваленті переважав обсяг кредитів, наданих в національній валюті, а відтак за умови девальвації гривні обсяг резервів за активними операціями стрімко зростав, адже їх необхідно було переоцінювати згідно з поточним валютним курсом. Таким чином девальвація гривні призводила до зростання обсягів відрахування банками коштів в резерви за активними операціями, що автоматично збільшувало збитковість банків, оскільки відрахування у резерви є витратами банків. На відміну від попередніх криз, криза 2022 року розпочалася тоді, коли обсяг кредитів наданих банками в іноземній валюті був найменшим за останні п'ятнадцять років, а отже загроза валютного і кредитного ризику для банків є мінімальною.

Разом з тим, в умовах війни 2022 року, на наш погляд, зростає ймовірність ризику ліквідності, який може призвести до кризи ліквідності банківської системи. При цьому, зауважимо, що під ризиком ліквідності потрібно розуміти не лише ймовірність зниження обсягів ліквідних коштів банків, але і їх надлишок, який суттєво знижує ефективність функціонування банківської системи. Проаналізуємо розриви ліквідності банківської системи України у 2021-2022 роках за допомогою таблиці 1.

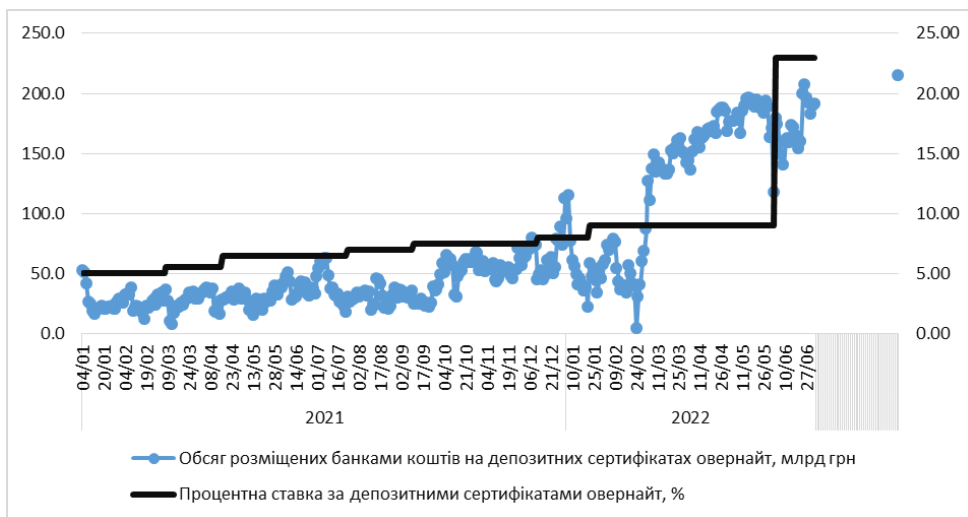
Таблиця 1. Диспропорції банківських балансів за строками визрівання активів і пасивів у 2021-2022 роках

	Депозити на вимогу + до 1 року	Кредити до 1 року	Чистий розрив ліквідності	Депозити від 1 року до 2 років	Кредити від 1 року до 5 років	Чистий розрив ліквідності	Депозити більше 2 років	Кредити більше 5 років	Чистий розрив ліквідності
Січ.21	1193,4	466,0	-727,4	132,0	313,4	181,4	17,0	171,7	154,7
Лют.21	1200,5	461,9	-738,7	132,2	318,6	186,4	15,9	170,9	155,0
Бер.21	1217,0	466,4	-750,6	131,4	317,1	185,7	16,7	168,5	151,8
Кві.21	1230,7	478,8	-751,9	133,0	311,9	178,9	16,9	179,5	162,6
Тра.21	1237,1	487,7	-749,4	132,1	316,2	184,1	17,2	167,6	150,4
Чер.21	1258,8	492,7	-766,1	129,9	321,9	192,0	18,4	164,9	146,5
Лип.21	1256,7	494,9	-761,8	131,2	328,5	197,3	18,8	157,5	138,7
Сер.21	1243,4	514,7	-728,7	124,8	341,7	216,9	20,9	156,3	135,4
Вер.21	1269,0	521,4	-747,6	124,3	349,5	225,2	21,2	146,8	125,6
Жов.21	1275,9	526,3	-749,6	125,3	357,1	231,8	18,9	148,0	129,1
Лис.21	1297,7	552,6	-745,1	125,1	351,6	226,5	17,4	144,4	127,0
Гру.21	1357,6	539,1	-818,5	128,6	356,6	228,0	17,7	148,3	130,6
Січ.22	1333,7	557,2	-776,5	131,8	361,8	230,1	18,1	151,8	133,7
Лют.22	1273,8	547,4	-726,4	130,6	354,2	223,6	17,9	149,1	131,2
Бер.22	1327,6	548,7	-778,9	123,4	346,0	222,6	16,1	152,7	136,6
Кві.22	1370,3	553,7	-816,6	122,1	342,1	220,0	15,6	152,4	136,8
Тра.22	1371,9	563,2	-808,7	121,1	340,6	219,5	15,4	152,4	137,0
Чер.22	1430,7	553,0	-877,7	121,1	336,9	215,8	15,3	151,8	136,5

*Розраховано автором за даними НБУ [14]

Як бачимо з таблиці 1 розрив короткострокової ліквідності в банківській системі України станом на 2021-2022 роки сформувався надзвичайно суттєвий, а це свідчить про те, що у випадку масового вилучення короткострокових депозитів з банків, надходжень у вигляді повернення коштів за короткостроковими кредитами не вистачить для своєчасного повернення короткострокових депозитів. Зростання короткострокової депозитної бази банків внаслідок зростання невизначеності в суспільстві, на наш погляд, є одним із найбільших ризиків банківської системи в період воєнного стану, адже з одного боку короткострокова ресурсна база збільшує ризик ліквідності, а з іншого – мінімізує можливості банків щодо кредитування національної економіки у досить складний час.

Окрім цього, варто звернути увагу на те, що внаслідок використання монетарного режиму інфляційного таргетування Національним банком України, (передбачає активне використання процентних ставок за активними і пасивними операціями центрального банку), процентні ставки за депозитними сертифікатами є привабливими для розміщення банківських активів в умовах нестабільності на фінансових ринках. Таким чином, акумульована короткострокова депозитна база банків розміщується не в кредити реальному сектору економіки, а на безризикові депозитні сертифікати НБУ (рис. 5), що з одного боку свідчить про надлишок ліквідності банківської системи, а з іншого – про неефективне виконання банківською системою функцій фінансового посередництва.

Рис. 5. Динаміка обсягу розміщених банками коштів на депозитних сертифікатах овернайт та динаміка процентної ставки НБУ за депозитними сертифікатами овернайт у 2021-2022 роках

*Розраховано автором за даними НБУ [14]

Як свідчать дані рисунку 5, підвищення процентної ставки за депозитними сертифікатами до 23% 3 червня 2022 року автоматично призвело до зростання обсягу коштів розміщених банками на депозитних сертифікатах НБУ, що підтверджує нашу тезу про те, що депозитні сертифікати НБУ є не інструментом регулювання ліквідності банківської системи, а привабливим інструментом розміщення банківських активів. Підвищення ставки за депозитними сертифікатами до 23% відбулося внаслідок підвищення облікової ставки НБУ до 25%, оскільки відповідно до основ процентної політики Національного банку різниця між ставкою за депозитними сертифікатами овернайт та обліковою ставкою становить -2%, а між обліковою ставкою та ставкою за кредитами рефінансування овернайт +2%. Таке підвищення ставки за депозитними сертифікатами призвело до зростання середньоденного обсягу розміщених банками коштів на депозитних сертифікатах з 121 до 181 млрд грн, що, свідчить про те, що з економіки щодня фактично вилучається 180 млрд грн, які могли б бути спрямовані на кредитування реального сектору. Однак монетарний режим інфляційного таргетування в Україні, на жаль, передбачає дотримання стабільності цін шляхом уповільнення економічного розвитку і підтримування стагнації в економіці.

Зважаючи на воєнний стан, обмеження банківського кредитування шляхом встановлення високих процентних ставок та високих вимог до кредитоспроможності позичальника в кінцевому підсумку призведе до глибокої економічної кризи, адже банківська система України фактично повністю перестала виконувати інвестиційну функцію, оскільки відношення кредитів наданих в економіку до ВВП знизилося із 65% у 2013 році до 19% у 2022 році. Саме процентна політика Національного банку України, яка не відповідає поточній ситуації в економіці та на кредитному ринку може вважатися одним із головних ризиків «провалів держави».

Щодо перспектив розвитку банківської системи України в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення економіки, то варто звернути увагу на системний та ринковий ризики. Розглядаючи ймовірність виникнення системного ризику в банківській системі України варто звернути увагу на те, що в державних банках сконцентровано 77% статутного капіталу, 49,5% власного капіталу, 54% активів та 51,4% зобов'язань. На наш погляд, такий високий рівень концентрації банківської системи у власності держави дає змогу зберігати безперерійне

функціонування банківської справи в країні в умовах не лише воєнного стану, але й економічної кризи, адже 4 великі системні банки перебувають у власності держави, а тому їх банкрутство є малоймовірним.

Однак, ймовірність виникнення системного ризику і кризи банківської системи України залежить від ефективності діяльності Національного банку України в частині грошово-кредитного регулювання національної економіки, банківського нагляду та узгодженості його дій з фіскальною політикою.

Щодо грошово-кредитного регулювання економіки, то тут варто зауважити, що пряме фінансування бюджету Національним банком України не взаємоузгоджується із застосуванням монетарного режиму таргетування інфляції, тому встановлення високої облікової ставки навряд чи відповідає ситуації в економіці і на кредитному ринку. Безумовно, в умовах війни, пряме фінансування державного бюджету центральним банком є виправданим, однак масштаби такого фінансування не можуть бути надмірними, адже це може призвести до гіперінфляції. Так, за даними Національного банку України від початку повномасштабної війни з Російською Федерацією державний бюджет було профінансовано на 300 млрд. грн. [14], що складає 13,3% від загальної грошової маси в країні, а це означає, що відповідно до формули І.Фішера ($MV=PQ$), при зростанні грошової маси на 1%, рівень інфляції також зростає на 1%. Тому внаслідок прямого фінансування державного бюджету Національним банком України ймовірно зростання інфляції в країні відбулося на 13,3%. Іншим важливим чинником інфляції є не кредитна активність банків (як свідчать дані рисунку 3, зростання кредитування економіки фактично не відбувається), яка регулюється обліковою ставкою, а збільшення критичного імпорту, зменшення експорту та девальвація національної валюти (+12-13 грн./дол. США від початку 2022 року[14]).

Фінансування Національним банком України державного бюджету та залучення державних банків до викупу облігацій внутрішньої державної позики стимулює інфляцію і негативні інфляційні очікування в суспільстві, що в перспективі негативно позначається на темпах росту та структурі депозитної бази банків, адже з ростом інфляції, з одного боку, зменшується реальна вартість заощаджень населення, а з іншого – можливості економічних агентів щодо накопичення заощаджень взагалі та розміщення їх в банках зокрема. Тому в цьому контексті Національному банку України потрібно кардинально змінити свою політику в частині регулювання кредитного ринку за умови існуючих темпів фінансування державного бюджету. Мова йде про створення механізмів відновлення інвестиційної функції банківської системи України та функції фінансового посередництва в цілому.

На наш погляд, Національному банку України варто знизити ставки за депозитними сертифікатами з метою зниження їх привабливості для банків і стимулювання останніх до кредитування реального сектору економіки, а також доцільно розробити механізми довгострокового пільгового рефінансування банків під програми розвитку реального сектору економіки та підтримки діяльності підприємств, які були переміщені із зони бойових дій або постраждали внаслідок воєнного стану. Цільова емісія у вигляді цільових пільгових кредитів рефінансування банків під програми кредитування реального сектору економіки буде мати значно вищий позитивний ефект для національної економіки, ніж пряме фінансування державного бюджету, оскільки опосередковане (через банки другого рівня) фінансування підприємств призведе до відновлення або створення нових робочих місць, зростання внутрішнього виробництва і, як наслідок, до збільшення надходжень до державного бюджету у вигляді податків. При цьому банківська система акумулюватиме більше коштів, що підвищить рівень її ліквідності, а розширення кредитних програм сприятиме збільшенню її прибутковості та рентабельності за рахунок отримання дешевих і довгих кредитних ресурсів з боку НБУ.

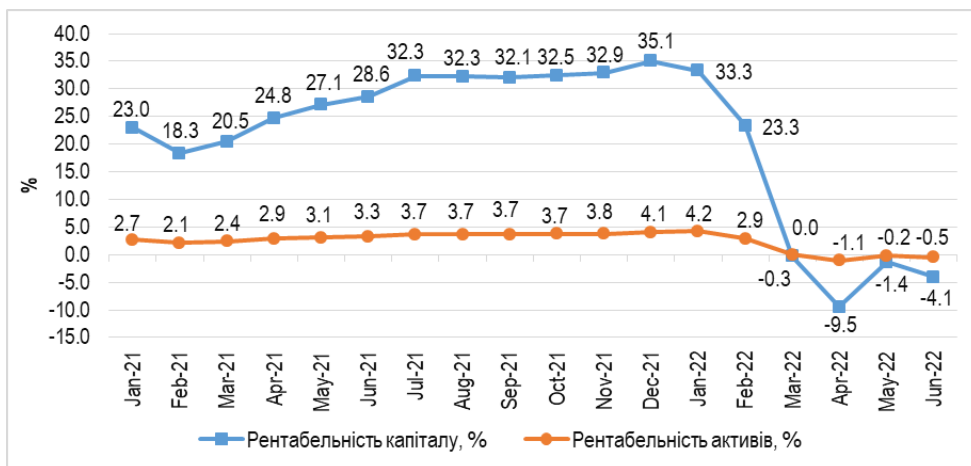
Поряд з цим, доцільно звернути увагу на необхідність введення послаблень в частині банківського нагляду, а саме у сфері вимог до кредитоспроможності позичальника, вимог до формування резервів за активними операціями, розрахунку нормативів кредитних ризиків (зокрема нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком

особами (Н9)), що дасть змогу банкам другого рівня розширити коло потенційних клієнтів, які зможуть отримати кредит на розвиток своєї діяльності.

В умовах воєнного стану, банківська системи України повинна не лише забезпечувати безперебійне розрахунково-касове обслуговування економічних агентів, але й бути драйвером економічного розвитку за рахунок використання цільових кредитних програм.

Щодо перспектив прояву ринкового ризику в банківській системі України, то з огляду на негативні очікування в суспільстві, а також на зниження рентабельності банківської діяльності, ринковий ризик, на наш погляд, має найвищу імовірність реалізації (рис. 6).

Рис. 6. Динаміка рентабельності капіталу та активів банківської системи України у 2021-2022 роках

*Побудовано авторами за даними НБУ [14]

Як свідчать дані рисунку 6, з початком повномасштабної війни Російської Федерації проти України рентабельність капіталу та активів банківської системи суттєво знизилися досягнувши від'ємних значень, що, на наш погляд, пов'язано із припиненням платежів та обслуговування кредитів на тимчасово окупованих територіях. Окрім цього, варто зауважити, що в умовах воєнного стану переважна більшість банків України зменшила процентну ставку за кредитами домашнім господарствам та недепозитним корпораціям, що негативно позначилося на прибутковості банків. Не зважаючи на відновлення довоєнних процентних ставок за кредитами домашнім господарствам та недепозитним корпораціям негативні тренди рентабельності капіталу та активів банків можуть зберегтися внаслідок підвищення вартості ресурсів і зменшення процентної маржі банків. Таким чином, ми знову повертаємося до питання необхідності впровадження дешевих і довгих кредитів рефінансування для банків.

Висновки і перспективи.

Підсумовуючи наведене вище, можемо зробити неоднозначний висновок про ризики банківської діяльності в умовах воєнного стану, адже проведення політики інфляційного таргетування шляхом обмеження банківського кредитування та створення умов для накопичення короткострокової депозитної бази дозволило досягнути ефекту стабільності банківської системи та мінімальних ризиків банківської діяльності нехтуючи потребами кредитного забезпечення економічного зростання. Однак, воєнний стан, вимагає прямого фінансування державного бюджету з боку НБУ, що разом із девальвацією національної валюти призводить до збільшення інфляції, що

в свою чергу зменшує темпи приросту депозитної бази банків і збільшує її короткостроковість та вартість, а це в перспективі може призвести до кризи ліквідності та функціональності банківської системи, адже банківська система поступово втрачатиме здатність щодо виконання функцій фінансового посередництва.

Тому, в перспективі, Національному банку України варто переглянути основи грошово-кредитної політики та банківського нагляду з метою перезавантаження кредитного забезпечення реального сектору, що дасть змогу створити нові робочі місця, розвивати внутрішнє виробництво і, як наслідок, подолати інфляційно-девальваційні тенденції досягнувши макроекономічної та макрофінансової стабільності за умови збереження позитивних тенденцій економічного зростання.

Перспективними напрямками дослідження в цій сфері можуть бути дослідження діяльності банківських систем країн світу в умовах воєнних конфліктів з метою вивчення позитивного досвіду для України.

Список використаних джерел

1. Berger A.N. et al. The way forward for banks during the COVID-19 crisis and beyond: Government and central bank responses, threats to the global banking industry. Elsevier Public Health Emergency Collection. 2021. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8418321/> (accessed: 03.06.2022).
2. Боднар О.А., Тішечкіна К.В., Іваненко Г.Ю. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Econ. 2019. Вип. 15. С. 21–26.
3. Волкова В.В., Власенко О.С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. Економіка і організація управління. 2021. Вип. 2, № 42. С. 76–82.
4. Коваленко В.В. Нові нормативи ліквідності в системі ризик-орієнтованого нагляду за діяльністю банків України. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2020. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/17>.
5. Корват О.В., Шаповалова А.Ю. Управління валютним ризиком банку: якісний аспект. Східна Європа економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 1, № 12. С. 335–338.
6. Косов А.С. Підходи до оцінки і прогнозування ризиків ліквідності банку та їх практичне застосування. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія Економіка і управління. 2020. Вип. 4. С. 81–88.
7. Ларіонова К.Л., Донченко Т.В. Аналіз та проблеми оцінки кредитного ризику банків України. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. Вип. 1. С. 233–240.
8. Mihalache R.P., Bodislav D.A. Government failure vs. Market failure. The implications of incomplete information. Theor. Appl. Econ. Vol. XXVI. 2019. Vol 2, № 619. P 91–104.
9. Охрименко І.Б., Ярошенко С.С. Сучасні реалії прояву та управління процентним ризиком банку в Україні. Наукові інновації та передові технології. 2022. Вип. 8, № 10. С. 258–268.
10. Покатаєва О.В., Славкіна М.А. Оцінювання системного ризику як інструмент забезпечення економічної безпеки банківського сектору національної економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23, № 1. С. 157–161.
11. Прасолова С.П. Системний ризик банківського сектору України: оцінка основних джерел, чинників, наслідків та напрямів регулювання. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2019. Вип. 1, № 92. С. 54–63.
12. Furton G., Martin A. Beyond market failure and government failure. Public Choice. Springer New York LLC, 2019. Vol 178, № 1–2. P. 197–216.
13. Haas J. Central bank responses to COVID-19. Econ. Synopses. 2020. Vol 23. P. 1–5.
14. Статистика фінансового сектору. Офіційний сайт Національного банку України. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.
15. Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах. Офіційний сайт Державної служби статистики України. 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Статтю отримано: 17.03.2022 / Рецензування 08.05.2022 / Прийнято до друку: 30.06.2022

Halyna Zabchuk

Ph.D. (in Economics), Associate Professor,
Department of financial technologies and banking business
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine

E-mail: halynakv@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5443-1656

Oiha Ivashchuk

Ph.D. (in Economics), Associate Professor,
Department of financial technologies and banking business
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine

E-mail: ogaoolda@ukr.net
ORCID: 0000-0003-3997-9394

RISKS OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Abstract

Introduction. The peculiarities of the manifestations of credit, market and currency risks, liquidity risks and risks of "state failure" for the functioning of the banking system of Ukraine in the conditions of martial law were examined the article. Recommendations are offered for minimizing existing risks and restoring the functionality of the banking system in the context of performing financial intermediation functions.

Methods. Traditional methods of scientific knowledge were used in the article. In particular, methods of analysis and synthesis, as well as a graphic method for visualization and comparison of trends of certain indicators, were used to study the main trends of the risks of banking activity under martial law. Methods of generalization and abstraction were used to formulate recommendations for minimizing banking risks during martial law.

Results. In the course of the study, it was proved that the credit risk in the conditions of martial law is minimal for the banking system of Ukraine, because as a result of ineffective monetary policy, the credit burden on the national economy is minimal and insufficient for its recovery. The negative impact of currency and market risks on the functioning of the banking system of Ukraine is substantiated. It is proved that due to the use of the monetary regime of inflation targeting, the banking system of Ukraine has lost the ability to implement the investment function and the functions of financial intermediation in general.

Discussion. As a result of the state of war and the negative expectations of economic agents, the short-term deposit base of banks will increase, and the volume of deposits will decrease, which may lead to a liquidity crisis in the banking system, however, the uninterrupted functioning of the banking system of Ukraine in terms of settlement and cash services will be preserved due to the high level of concentration of capital and banking assets owned by the state. In order to minimize the negative impact of banking risks, the NBU should resort to the use of mechanisms for targeted cheap long-term refinancing of banks under specific economic development programs, which will allow restoring the intermediary functions of the banking system.

Keywords: credit risk, currency risk, liquidity risk, market risk, "state failure" risk, refinancing, lending, monetary policy.

References

1. Berger A.N., Demirgüç-Kunt A., Moshirian F., i Saunders A. 2021. «The way forward for banks during the COVID-19 crisis and beyond: Government and central bank responses, threats to the global banking industry». *Elsevier Public Health Emergency Collection*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC841832>.
2. Bodnar O.A., Tishechkina K.V., i Ivanenko G.Yu. 2019. «Upravlinnya ta zasoby` minimizatsiyi kredy`tnogo ry`zy`ku banku» [Management and means of minimizing the bank's credit risk]. *Elektronne naukove faxove vy`dannya z ekonomichny`x nauk «Modern Economics»* 15: 21–26. <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6161>.
3. Volkova V.V., i Vlasenko O.S. 2021. «Pidvy`shhennya yakosti kredy`tnogo portfelya yak chy`nny`k minimizatsiyi kredy`tnogo ry`zy`ku banku» [Improving the quality of the loan portfolio as a factor in minimizing the bank's credit risk]. *Ekonomika i organizatsiya upravlinnya*. 2(42): 76–82. <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/11033>.

4. Kovalenko V.V. 2020. «Novi normaty`vy` likvidnosti v sy`stemi ry`zy`k-orijentovanogo naglyadu za diyal`nistyu bankiv Ukrainy» [New liquidity standards in the system of risk-oriented supervision of Ukrainian banks]. *Elektronne naukove faxove vy`dannya «Efekty`vna ekonomika»*. <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/17>.
5. Korvat O.V., i Shapovalova A.Yu. 2018. «Upravlinnya valyutny`m ry`zy`kom banku: yakisny`j aspekt». [Bank currency risk management: a qualitative aspect] *Sxidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*. 1(12): 335–38. http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/12_2018.pdf#page=336.
6. Kosov A.S. 2020. «Pidhody` do ocinky` i prognozuvannya ry`zy`kiv likvidnosti banku ta yix prakty`chne zastosuvannya». [Approaches to the assessment and forecasting of bank liquidity risks and their practical application] *Vcheni zapysky` TNU imeni V. I. Vernads`kogo. Seriya: Ekonomika i upravlinnya*. 4: 81–88. http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_2/16.pdf.
7. Larionova K.L., i Donchenko T.V. 2020. «Analiz ta problemy` ocinky` kredy`tnogo ry`zy`ku bankiv Ukrainy». [Analysis and problems of credit risk assessment of Ukrainian banks] *Visny`k Xmel`ny`cz kogo nacional`nogo universy`tetu*. 1: 233–40. <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9115>.
8. Mihalache R.P., i Bodislav D.A. 2019. «Government failure vs. Market failure. The implications of incomplete information.» *Theoretical and Applied Economics Volume XXVI* 2(619): 91–104.
9. Oxry`menko I.B., i Yaroshenko S.S. 2022. «Suchasni realiyi proyavu ta upravlinnya procentny`m ry`zy`kom banku v Ukraini». [Modern realities of manifestation and management of bank interest risk in Ukraine] *Naukovi innovaciyi taпередovi texnologiyi*. 8(10): 258–68. <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/2207/2208>.
10. Pokatayeva O.V., i Slavkina M.A. 2019. «Ocinyuvannya sy`stemnogo ry`zy`ku yak instrument zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky` bankivs`kogo sektoru nacional`noyi ekonomiky`». [Assessment of systemic risk as a tool for ensuring the economic security of the banking sector of the national economy] *Naukovy`j visny`k Uzhgorods`kogo nacional`nogo universy`tetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosy`ny` ta svitove gospodarstvo*. 23(1): 157–61. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/25553>.
11. Prasolova S.P. 2019. «Sy`stemny`j ry`zy`k bankivs`kogo sektoru Ukrainy`: ocinka osnovny`x dzherel, chy`nny`kiv, naslidkiv ta napryamiv reguluyvannya». [Systemic risk of the banking sector of Ukraine: assessment of the main sources, factors, consequences and directions of regulation] *Naukovy`j visny`k Poltav`s kogo universy`tetu ekonomiky` i trgovli* 1(92): 54–63. <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7195>.
12. Furton G., i Martin A. 2019. «Beyond market failure and government failure». *Public Choice* 178(1–2): 197–216. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11127-018-0623-4>.
13. Haas J. 2020. «Central bank responses to COVID-19». *Economic Synopses* 23: 1–5. <https://files.stlouisfed.org/research/publications/economic-synopses/2020/04/21/central-bank-responses-to-covid-19.pdf>.
14. «Staty`sty`ka finansovogo sektoru». [Statistics of the financial sector] 2022. Oficijny`j sayt Nacional`nogo banku Ukrainy`. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.
15. «Valovy`j vnutrishnij produkt u fakty`chny`x cinax». [Gross domestic product in actual prices] 2022. Oficijny`j sayt Derzhavnoyi sluzhby` staty`sty`ky` Ukrainy`. <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Received: 03.17.2022 / Review 05.08.2022 / Accepted 06.30.2022

